

זכרון עולם
האשה
החשובה
רודפת צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות
הדף היומי
עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

לעילוי נשמת
הר"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנת משה"
ע"ה ה'תש"ח ר' משה יצחק יוסף ז"ל
בית מדרש
למגיד שיעור "דף היומי"
רחם סופר נ.ת.ד. 471 ב"ב ט"ל 03-6146657

בס"ד, י"ד אלול תשס"ה

שבת קל"ט-קמ"ה

בס"ד, י"ד אלול תשס"ה

גליון מס' 330

השבוע בגליון

♦ "בונה ברחמי ירושלים"
♦ נוסח ברכת המזון
♦ האם המים שעל הגוף אסורים בטלטול
♦ מנהג ישראל שלא לרחוץ בנהר

♦ בגדי דוד גדולים היו על שלמה
♦ קבורת המת בבגדיו
♦ דינו של חלב שנחלב תוך כדי חילול שבת
♦ חלב יום חול של רפתות מחללות שבת

♦ הליכה בשלג בשבת
♦ הנידון סביב טלטול גופת דוד המלך

♦ "בונה ברחמי ירושלים"
♦ נוסח ברכת המזון
♦ האם המים שעל הגוף אסורים בטלטול
♦ מנהג ישראל שלא לרחוץ בנהר

דבר העורך

החזנים כבר מצמצמים את גרונותיהם. מי... ומי... מי יודע.

בימים אלו היה הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצבוב זכר צדיק לברכה תר אחר סגנוניה לעם ישראל, ומימיו ועד ימינו השתמרו צרור מעשיות ועובדות על יהודים נפלאים, שסיפורם עבר מדור לדור בזכות רבי לוי יצחק.

לו היה רבי לוי יצחק מברדיצבוב זצ"ל חי בימינו, דומה כי לא היה פוסח על המעשים הבאים; תוצאה מובהקת של הדף היומי אשר מחולל מהפכה כבירה בקרב קהילות רבות.

* * *

נשמה של יהודי

סיפור מעניין ומרגש על יהודי לומד דף היומי, שמענו לאחרונה מהרב אמנון בן דוד שליט"א, מחשובי האברכים בבני ברק.

בעיר צפת מתקיים שיעור הדף היומי בשעה עשר בלילה. אחד המשתתפים בשיעור, עמל קשה מאד לפרנסתו, עבודת כפיים מפרכת ומאמצת, ובהגיעו אל השיעור חדור מרץ, הוא מתיישב אל כסאו, פותח בהתרגשות את הגמרא הקדושה ו... נרדם.

התופעה חזרה על עצמה תקופה די ארוכה, עד אחד מידידיו דיבר עמו והמליץ לו לנסות לתור אחר שיעור דף היומי בשעה מוקדמת יותר, שיעור בו ישתתף אקטיבית.

הוא נענה להמלצת ידידו, נפרד מחבריו לשיעור הדף היומי בערב, והחל ללמוד דף היומי בצהריים. בעיצומו של יום הגוף עוד לא כורע לחלוטין תחת הנטל, ועצם הידיעה שעוד עבודה רבה לפניו, אינה מניחה לו לעצום עיניים.

מה רבה, איפוא, היתה הפתעתם של משתתפי השיעור הלילי, כאשר לאחר כחודש ימים שב מידעו לחשתתף בשיעור. הם לא שאלו מאוס. אחדים מהם הרגרו בינם לבין עצמם, כי ככל הנראה איבד את מקום עבודתו, ושוב אינו עייף כל כך. ברם, השערות התבדתה כעבור דקה מתחילת השיעור... **לאחר** ארבעה ימים לא התאפק אחד הלומדים, פנה בעדינות אל מידעו וביקש לברר מה זה ועל מה זה.

התשובה שהוא קיבל, הרטיטה את לבו, כמו

דף קלט/א ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. טוב לסנהדרין צח/א

"בונה ברחמי ירושלים"

בגמרתנו אנו למדים, כי ירושלים עיר הקודש תפדה בזכות מצוות הצדקה, כנאמר (ישעיהו א/כז): "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

לאור הסבר הגמרא, לשון הפסוק מעורר תמיהה לכאורה, שכן, נאמר בו במפורש כי "ציון במשפט תפדה", היינו: ירושלים תפדה במשפט, ו"שביה", היינו: היהודים אשר ישובו לירושלים, ייפדו בצדקה. כיצד, איפוא, פירשו את הפסוק, כי ירושלים גופה תפדה בצדקה?

על קושי זה עמד המהרש"א (חינוכי אגדות סנהדרין צח/א), והוא מסביר, כי בזכות מצוות הצדקה ישובו לירושלים משפטי אמת ודיני צדק, אשר בטלו ממנה כמבואר בגמרא, ובזכות כך תבוא הגאולה. מצוות הצדקה תביא את משפטי הצדק אשר יביאו את הגאולה.

הרמב"ם (הל' מתנות עניים פ"י הל' א') גרס נוסח אחר בגמרתנו: "אין ישראל נפדים אלא בצדקה". גירסה זו הולמת היטב את הפסוק "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", השבים לציון יפדו בזכות מצוות הצדקה (ראה מסורת הש"ס כאן ובסנהדרין, ועיי' עוד במקורות וציורים ברמב"ם פרקל שם).

נוסח ברכת המזון:

שאלת אופן פדינה של ירושלים חשובה גם לצורך הנוסח המדויק של ברכת המזון.

"הטור" (או"ח סי' קפ"ח) כותב, כי את הברכה השלישית של ברכת המזון, "רחם נא", חותמת ברכת "ברוך אתה ה' בונה ירושלים". ה"בית יוסף" (שם) מביא, כי המהר"ם מרוטנבורג נהג לחתום בנוסח "בונה ברחמי ירושלים". ה"כלבו" וה"אורחות חיים" מעירים על כך, כי נוסחה זו אינה מדויקת, מפני שירושלים לא תיבנה ברחמים אלא בזכות עשיית המשפט ובזכות הצדקה ישובו אליה. מרן רבי יוסף קארו הסכים עמם ופסק כן ("שולחן ערוך" שם סעי' ד'), אך הוסיף ("בית יוסף" שם), כי בדיעבד, מי שאמר "בונה ברחמי ירושלים", אינו צריך לחזור ולברך, מפני שבמקורות אחרים נאמר בפסוקים שבית המקדש יבנה ברחמים.

לעומת זאת, הרמ"א (שם) ופוסקים נוספים הורו, כי המנהג לומר "בונה ברחמי ירושלים", והמהרש"ל (בהגהותיו לטור) הוסיף, כי נוסח זה עדיף מפני שהוא מעין נוסח הפתיחה של הברכה "רחם נא", ונאה לברכה שתסתיים ברחמים [עיי' ב"פרי מגדים" אשל אברהם סי"ק ג', מדוע אומרים "ברחמי" ולא "ברחמים"]. את תמיהת ה"כלבו" מדוע אומרים

לעילוי נשמת
הר"ר **אליהו אלעזר ז"ל**
ב"ר יוסף ברוך חיים ז"ל נלב"ע כ"א אלול תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י חתניו שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת
מרת **סילביה (שרה) קרצר ע"ה**
ב"ר ברוך ז"ל נלב"ע כ"א אב תשס"ה
ליום השלושים לפטירתה
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י הוסי ונ"י פומרנצ' שיחיו

לעילוי נשמת
ר' **יואל שטרנצל ז"ל** יהודה נחמן ז"ל
נלב"ע י"ג אלול תשל"ט ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו יחיאל הר"ר ברוך מרדכי שטרנצל ומשפ' שיחיו - ר"ג

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת
ר' **יואל שטרנצל ז"ל** יהודה נחמן ז"ל
נלב"ע י"ג אלול תשל"ט ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו יחיאל הר"ר ברוך מרדכי שטרנצל ומשפ' שיחיו - ר"ג

שירושלים תבנה ברחמים, הלא "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", מיישב ה"מחצית השקל" (שם ס"ק ג') בכך, שאכן מצד זכויותיהם של בני ישראל, ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, ואילו הקב"ה ירחם על ישראל עמו ויבנה ברחמים, גם אם לא יהא די בזכות ישראל לבנותה.

המהרש"ל כותב, כי פדיית ירושלים מידי כובשיה תהא בזכות עשיית משפט וצדקה, אך בניית ירושלים בכבודה הגדול, אשר עתיד להיות יותר מכפי שהיה מאז ומעולם, תעשה ברחמיו בלבד (מובא בב"ח ודרישה ופמ"ג שם).

דף קמא/א מאן דסחי במיא

האם המים שעל הגוף אסורים בטלטול

גמרתנו קובעת, כי היוצא מן הנהר בשבת, לא יהלך ארבע אמות כל עוד גופו נוטף מים, שכן, שפת הנהר הרי היא כרמלית, רשות שבת שנקבעה על ידי חכמים, שאסור לטלטל בה. ה"פרי מגדים" מוסיף, כי לא זו בלבד שבצאתו מן המים עליו להזהר שלא להלך עם המים שעליו ארבע אמות, אלא אף בעודו בתוך המים, ומהלך ממקום עמוק אל שפת הים או שפת הנהר עליו להזהר, מפני שפלג גופו העליון כבר אינו בתוך המים והוא נושא עליו את המים, והרי הנהר והים גם הם "כרמלית" ("פרי מגדים" או"ח שכ"ו, הובא ב"משנה ברורה" ס"ק כ"ב).

ה"טור" (שם) בפוסקו הלכה זו כותב: "אבל ההולך במטר ומטר יורד עליו ועל לבושו שרי". הקפדה זו אמורה באדם העולה מן הנהר ולא באדם ההולך תחת מטר זלעפות. מדוע?

הרא"ש (הובא ב" בית יוסף" שם) כותב: "לפי שהעולה מן הרחיצה יש ריבוי מים על גופו, ולא דקדקו במהלך ברשות הרבים ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו". ה"בית יוסף" מסביר, כי כוונת הרא"ש היא, שהמים הנקווים על ההולך תחת מטר, מועטים הם ולא גזרו חכמים בדבר. ברם, ה"ט"ז מתקשה בהבנת הדברים, "עינינו הרואות" הוא כותב, כי ההולך במטר סופג בבגדיו כמות מים העולה על כמות המים הנתפסים בגופו של אדם העולה מן הים או מן הנהר. לפיכך הוא מטעים את ההבדל בין שני ההלכות, כי אדם ההולך ברחוב ולפתע ניתך גשם זלעפות, אינו יכול להמנע מטלטול המים, ולפיכך חכמים לא גזרו עליו לבל יטלטלם. אולם, העולה מן הים, יחשב את צעדיו באופן שלא יהלך ארבע אמות כשמים על גופו.

מים בבגד ולא על הגוף: אין כל ספק, כי לא נחלקו ה"בית יוסף" וה"ט"ז, כמה מים סופח המהלך תחת מטר. במה, איפוא, נחלקו. הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל מסביר (שו"ת "הר צבי" או"ח סי' קצ"ז), כי ה"בית יוסף" אינו מתכחש לכך שהמים על ההולך במטר רבים יותר מן המים הנמצאים על העולה מן הים, אלא שהמים היורדים על המהלך במטר נספגים בתוך בגדיו, והרי הם בטלים לבגד, שבתוכו הם. לעומת זאת, היוצא מן הים ומים צבורים על גופו, אינם בטלים לו ולפיכך גזרו עליהם חכמים שלא לטלטלם. אמנם, גם על גופו של המהלך במטר יש מעט מים, אך מעטים הם ביותר, מפני שרוב המים נספגים בבגדים, ועל מיעוט מים אלו לא גזרו חכמים.

חילוק נוסף מעניין, בין העולה מן הנהר לבין המהלך תחת המטר, אנו מוצאים בספר "תורה לשמה" (סי' פ"ו). הנכנס לנהר, חפץ במים שעל גופו, שהרי לשם כך הוא נכנס אליהם, לא כן המהלך תחת מטר, אשר ללא כל ספק שמח היה לו היתה לו אפשרות להמנע מהירטבות. ניתן, איפוא, להבין, כי חכמים גזרו שלא לטלטל את המים שהאדם חפץ בהם ובכך ייחס להם חשיבות [ועיי"ש סברא נוספת].

מנהג ישראל שלא לרחוץ בנהר: ראוי לציין, כי אף על פי שמעיקר הדין מותר לאדם לרחוץ בשבת בנהר, כתבו הפוסקים, כי מנהג ישראל שלא לרחוץ כלל בנהר, מפני ריבוי החששות להכשלות באיסורים הלכתיים, ביניהם, החשש לטלטול המים שעל גופו (ראה "מגן אברהם" שם ס"ק ח' וב"משנה ברורה" ס"ק כ"א).

הליכה בשלג בשבת: בעל "בצל החכמה" (שו"ת ח"ב סי' פ') דן, כיצד יש להגדיר את ההיתר להלך בשבת בשלג. לכאורה, לדעת ה"בית יוסף" יש לאסור הליכה בשלג, שהרי השלג נערם על האדם, ואינו נספג בבגדיו. הוא מעלה אפשרות, כי מאחר ששלג אינו נחשב אוכל ואינו נחשב משקה, עד אשר המחזיק בו יתכוון להשתמש בו כמשקה, לפיכך, אין לו כל חשיבות ולא גזרו חכמים על טלטולו.

דף קמב/ב ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד

הנידון סביב טלטול גופת דוד המלך

גופת נפטר, חשוב ככל שיהא, הרי היא "מוקצה" ואסור לטלטלה בשבת, מפני שכל חפץ שאין בו שימוש בשבת, הרי הוא מוקצה.

גם את לב כל מי ששמעה לאחר מכן. היהודי סיפר, כי אכן הוא ממשיך להשתתף בשיעור החדש, בצהריים. אולם, הוא הצר על כך שילדינו מפסידיים את שיעור הדף היומי שלו. מאי משמע? עד כה, ברבע לעשר בערב, כאשר כל בני הבית מכוונים בו, ההמולה רבה, כולם מדברים עם כולם, הייתי אני שולף את הגמרא מהארון, נפרד לשלום מכולם והולך. יום אחר יום הם ידעו, "אבא הולך ללמוד הדף היומי". מאז שהתחלתי ללמוד בצהריים, הם איבדו את הקשר המוחשי עם התורה. הם יודעים, אבל הם לא רואים, הם מבינים אבל הם אינם מרגישים.

החלטתי, איפוא, כי אמשיך ללמוד בשיעור הדף היומי בצהריים, בשביל הנשמה שלי, ולשיעור הדף היומי בערב אמשיך ללכת, בשביל הנשמה של הילדים שלי. נשמה של יהודי.

★ ★ ★

המעשה הבא הגיע עדינו מן העיר רכסים.

שבת פרשת מטות. שעת אחר צהריים מוקדמת. **שמש** רותחת נגלתה במלא עוזה מבעד שמים צלולים, ובבית המדרש חניכי הישיבות ברכסים האוירה ממוזגת. נערי חמד לצידם של לומדים ותיקים, יושבים ושוקדים על התורה. המזגן בחדר השיעורים, פועל במלוא עוזו - וממוג בין חום התורה הריצוי - לחום השמש.

השעה 14:35. המזגן דולק, ודולק, ודולק... להבה שפרצה מקרבי בישרה באופן שאינו משתמע לשתי פנים על העומד להתרחש. הלהבה הנוספת, החרידה מרבצם את אלו שלקו בהלם, והלב כמעט פסק מפעום. המבנה הטרומי, על כמות הספרים העצומה שבתוכו, עומד לעלות באש.

ספרי התורה חולצו במהירות. בתוככי חדר עזרת הנשים, המשמש גם כמקום שיעור הדף היומי, ערם מאן דהוא את עשרות הגמרות הכתולות של מאורות הדף היומי, ומילטן בבהילות. העשן הפך סמיך ושחור, רצפת הפי. וי. סי. החלה מתלקחת, והמבנה/צריף, עמד בסכנת כליון.

כעבור ארבעים וחמש דקות, הופיע נכרי אפוף שינה, ושיתק את השריפה. בית המדרש נותר מפויח ועשן, אך עומד על תלו, בחסדי שמים.

מסכת שבת, אודים מוצלים מאש, הונחו על השולחן, ולענין קהל סקרנים, שקעו לומדי השיעור בסוגיית הגמרא.
על שיעור לא מוותרים!!!

★ ★ ★

כמעט תם המקום, אך למען מילות סגוריה על עם ישראל יש להדחק ולפנות מקום.

לפני זמן מה פרסמנו תמונה של שיעור דף היומי בנצר חזני.

השבוע הגיעה אלינו תמונה של שיעור הדף היומי האחרון בנצר חזני.

תארו לעצמכם. כוחות צבא ומשטרה הומים ורוגשים סביב. דמעות בעיניים. הלב קרוע. רגשות סותרים. מבוכה ובלבול. אך יהודים מתכנסים ללמוד הדף היומי. הנה המכתב.

לכבוד מאורות הדף היומי.

מצורפת בזה תמונה מפיתחתי השבוע, אשר צולמה על ידי, אור ליום חמישי, י"ג באב

התשס"ה, בבית המדרש של נצר חזני. זו היא תמונה של השיעור האחרון בדף היומי שהתקיים בנצר חזני, על ידי מגיד השיעור הרב גד שלוחן שליט"א.

בברכה
אוריאל פרנק
מצפה יריחו

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....

בברכת התורה העורך

פנינים

המושג ההלכתי הידוע "פסיק רישא", מקורו בדברי אבאי ורבא, "מודה רבי שמעון בפסיק רישא ולא ימות".
משפט זה, המופיע בסוגייתנו (דף קמ"ג) בפעם השביעית והאחרונה במסכת שבת, הנו "שאלה רטורית": במקרה שראשו של בעל חיים ייחת, האם הוא לא ימות?! כלומר, במקרה שהתוצאה מפעולת האדם הכרחית ובלתי נמנעת, מודה רבי שמעון שאין לטטור את האדם בטענה שלא התכוון לתוצאה זו.
רוב הלומדים רגילים לקרוא "**פסיק** רישא ולא ימות", וזוהי צורת פועל **סבילה** (=ראשו חתוך, ולא ימות!). בדומה לכך יש גורסים: "**אִפְסִיק** רישא" = נִפְסַק. ברם, מרשיי לסוכה (לג'ב ד"ה "והא מודיי") משמע, שהמילה "פסיק" היא צורת פועל **פעילה**, ויש לקרוא "**פסיק** רישא ולא ימות" (=הוא חותך את ראשו, ולא ימות!).

דף קמ"א ולא הוה בידיה
כרישא דעמי נדיב
במענה לשאלה הלכתית, שיגר בעל "באר עשק" (שו"ת סי' צ"ח) אל השואל את המשפט הבא: "**כרישא דעמי נדיב וסיפא דאכן יש**".
המשפט נראה שתוסם מכל צדדיו, ובעל ה"חיות יאיר" (סי' רי"ט) מפענח את החידה:
במשפט מקומות בתנ"ך מופיע הביטוי "לא ידעתי", ביניהם בפסוק (שיר השירים ו'ב) "לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב", ובפסוק (בראשית כח/טז) "אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי".
לכך התכוון בעל ה"באר עשק". "כרישא דעמי נדיב", תשובתי היא כ"רישא", כתחילתו של הפסוק "עמי נדיב", וכסופו של הפסוק "אכן יש". כלומר, בתחילת הפסוק "עמי נדיב" ובסופו של הפסוק "אכן יש", נאמר "לא ידעתי". זוהי תשובתי על שאלתכם - "לא ידעתי"....

דף קל"טא שלא תמצא הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד
צורת התורה כצורת ישראל

כאשר אדם מסתלק לבית עולמו בשבת קודש, ונוצר צורך להזיזו ממקומו כדי לשמור על כבודו, מניחים עליו ככר או תינוק, ואזי מטלטלים את שניהם בצוותא. להלכה נפסק כדעת רב אשי בסוגייתנו, כי היתר זה תקף במת בלבד, מפני כבודו ("שולחן ערוך" סי' ש"א סעי' ח') [נגון, כאשר המת שוהה בשמש, אך אין להעביר את המת, כדי לאפשר לכהנים לשהות במבנה בו המת].

בטעם היתר זה יש אומרים, כי טלטול באופן זה אינו ניכר כטלטול המת בלבד. אחרים מבארים, כי הנחת התינוק או הככר על הנפטר גורמת לכך שהגופה הרי היא בסיס של הככר והתינוק ונחשב הדבר כאילו מטלטלים את המת כדי לטלטל את הככר והתינוק שאינם מוקצה ("חזון איש", סי' מ"ז אות ט', כ"ג ועוד אחרונים). היתר זה אינו בככר ובתינוק דווקא, אלא בכל חפץ וכלי שאינו מוקצה ("משנה ברורה" שם ס"ק א').

מדוע אין מטלטלים את המת אגב בגדיו: האם בגדי המת אינם נחשבים כחפץ שניתן לטלטל את המת אגבו, כשם שניתן לטלטל את המת אגב ככר או תינוק? לדעת ה"בית יוסף", בגדי המת בטלים לו, גם אם מתכוונים להסירם הימנו, וממילא אין כאן בגד ומת, אלא מת לבוש בגדים, וכן מצדד להלכה ה"ביאור הלכה" (עיי' "משנה ברורה" ס"ק ט"ז ו"ביאור הלכה" שם).

אולם, יש ראשונים הסוברים (מרדכי לעיל פ"ג בשם רבי אביגדור), כי גם בגדי המת הרי הם כככר ותינוק ומותר לטלטל את המת מפניהם. האחרונים מבארים, כי הדברים אמורים במקומות בהם נוהגים להסיר את בגדי המת ולהלבישו תכריכים, או אז בגדי המת אינם בטלים לו ומותר לטלטל את המת אגב בגדיו (עיי' "שולחן ערוך" שם סעי' ד' ו"משנה ברורה" ס"ק ט"ז).

שיטת ראשונים זו, אינה הולמת לכאורה, את שלמדנו לפני חודשים אחדים. למדנו (ל/ב), כי כאשר דוד המלך ע"ה נפטר בשבת קודש, שלח בנו שלמה המלך ע"ה לשאול את חכמי ישראל מה לעשות בגופת המלך שנותרה בחצר תחת קרני השמש, והשיבו לו כי ישים עליה ככר או תינוק ויטלטלם. דוד המלך בוודאי לבוש בבגדיו היה, שהרי נפל תוך כדי הליכה מחדר לימודו אל גינת ארמונו, ואם כן מדוע דרוש היה ככר או תינוק, האם אין די בבגדיו?

בגדי דוד גדולים היו על שלמה: תמיהה זו מעלה השל"ה הקדוש. פוסקים לא מעטים עוסקים בשאלה זו והם מבארים, כי דווקא בגדי דוד המלך ע"ה היו מוקצה, מפני שאין ללבוש בגדים של מלכים, ואין להם שימוש, איפוא. ואילו שלמה בנו, שכבר מלך היה, הלא קטן היה, ילד שלא הגיע לגיל בר מצווה, ובגדיו של אביו לא היו ראויים לו (עיי' "מגן אברהם" סי' ש"א ס"ק ט"ז, ו"מחצית השקל" שם, וט"ז שם ס"ק ד').
קבורת המת בבגדיו: יש כותבים, כי בשנים ההם, נהגו לקבור את המת בבגדיו, תחת התכריכים, ושוב אין להם כל שימוש ("בגדי ישע"י סי' ש"א ס"ק ב').
שאלה מעניינת מועלית לאור המבואר בגמרא (סנהדרין כ"ב), כי למלך היו שני ספרי תורה ועם אחד מהם הילך תמיד. ניתן היה, איפוא, לטלטלו עם ספר התורה שעמו. אמנם, איש מלבד המלך אינו רשאי לקרוא בספר התורה של המלך (תוספתא סנהדרין פ"ד הל' ד'), ואם כן הספר מוקצה גם הוא, אך איסור זה אינו כולל מלך אחר וספר התורה ראוי היה לבנו המלך שלמה. אם כי היו שטענו, כי ספר התורה לא היה ראוי לשלמה המלך שאונו היה ואסור בתלמוד תורה ("מרגליות הים", סנהדרין כ"א/ב סוף אות ל"ג, ועיי' "נחלת ישראל", תס"ז). סברה נוספת יש אומרים, כי שלמה המלך לא חש עצמו ראוי למלא את מקום אביו, ולפיכך לא השתמש בחפציו כלל (עפ"י חת"ס שבת ל/ב).
בספר "נחלת ישראל" (תס"ז) כתב, כי לדעת הרדב"ז (שו"ת סי' אלף תמ"ה) אין כל בסיס לקושיה זו, מפני שהמלך לא הלך עם ספר תורה, אלא אחד ממלויו הוליד את הספר לפניו.

[יש לציין, כי הראשונים מבארים, כי אומנם רב אשי פסק שהיתר טלטול עם ככר ותינוק מתייחס למת בלבד, אך במקרים מסויימים ניתן להשתמש בהיתר זה גם לטלטול כלי שמלאכתו לאיסור (רא"ש, הובא ב"שולחן ערוך" או"ח סי' ש"א סעי' ה', ועיי' "משנה ברורה" ס"ק כ"ו). אף שלהלכה אין נוקטים כן, כתב הגר"ז (שו"ע הרב שם), כי במקרה של הפסד מרובה ניתן להקל לטלטלו (שער הציון שם ס"ק כ"ד). כאשר פורצת דליקה או באים גנבים, והאדם בהול על ממונו בפתאומיות, יש מתירים להשתמש בהיתר זה גם עבור מוקצה מחמת גופו, כגון מעות (עיי' "שולחן ערוך" או"ח סי' של"ד סעי' י"ז ועיי"ש סעי' ב').]

דף קמ"דא

דינו של חלב שנחלב תוך כדי חילול שבת

כידוע, בשבת קודש אסור לחלוב, כפי המבואר גם בסוגייתנו. קיימות שיטות רבות בראשונים מפני מה אסור לחלוב בשבת, והאם הדבר אסור מן התורה או מדרבנן. להלכה נקטו הפוסקים, כי חליבה אסורה מן התורה מפני איסור "מפרק", שהוא תולדה של אב מלאכה "דש". כלומר, פירוק החלב מדדי הבהמה, הוא כפירוק התבואה מתוך המוץ (כן דעת הר"ף והרמב"ם הל' שבת פ"ח הל' ז', עיי' "חיי אדם" סי'

י"ד סעי' ח', "אגלי טל" מלאכת דש סי' י"ב, ועוד).

במאמר שלפנינו נעסוק בדינו, במעמדו ובהגדרתו של חלב שנחלב בשבת קודש, תוך כדי חילול שבת רח"ל. הפוסקים נדרשו לדון בנושא, מאחר שיש רפתות שבעליהן לא הסדירו את הפעולות הנדרשות כדי למנוע את חליבת הפרות תוך כדי חילול שבת, ויש לברר אם הוא מותר בשתייה, שהרי אוכל שנעשה ונוצר בשבת על ידי איסור שבת, אסור באכילה במקרים מסויימים.

להלכה נפסק כדעת רבי יהודה, שהמבשל בשבת במזיד, המאכל אסור לו לעולם ולאחרים הוא אסור עד מוצאי שבת (ישולחן ערוך או"ח סי' ש"ח סעי' א'). ברם, ה"מגן אברהם" דן, אם יהודי שהתבשל בושל עבורו, נקנס שלא יאכל את המאכל לעולם, כפי שחכמים קנסו את המבשל בעצמו. ה"מגן אברהם" מסיק, כי לאור הכלל שקבעו חכמינו ז"ל, ש"אין אדם חוטא ולא לו", יש להניח שהחוטא לא ישוב על פעולת העבירה עבור זולתו, ולפיכך הכריע, כי האדם שעבורו בושל המאכל אינו כלול בתקנת חכמים זו, והוא רשאי לאכול מן המאכל במוצאי שבת.

אולם, ה"כתב סופר" (שו"ת או"ח סי' נ') מבהיר, כי אין הדברים אמורים אלא במקרה בודד שאירע ולא בפעילות קבועה. היה זה כאשר הוא נשאל על אודות אכסניה בבעלות יהודית, בה השבת נרמסה ברגל גסה ובישלו בה כביתר ימות השבוע. ה"כתב סופר" הורה, כי במקרה זה, מאחר שבעלי האכסניה מבשלים את האוכל עבור הבאים בצל קורתם, ולא עבור עצמם, הרי האוכל אסור על כל אדם, מפני שהוא בושל עבורו תוך חילול שבת.

הוא מוסיף וכותב, כי אף יהודי שעבורו בוודאי לא בושל המאכל בשבת, אינו רשאי לאכול בפונדק זה, שהרי הקונה מסייע בידי עוברי עבירה, ואף עליו לחוש לאיסור "לפני עור לא תתן מכשול".

לפיכך, יהודי אינו רשאי לשתות חלב שנחלב בשבת תוך חילול שבת. **חלב יום חול של רפתות מחללות שבת:** עדיין לא תם הנידון לגבי רפתות אלו. תינח חלב השבת אסור בשתייה, עדיין יש לברר מה דינו של חלב רפתות אלו שנחלב ביום חול.

דינו של סיר שבישלו בו תוך חילול שבת: שורשו של הנידון הוא בדברי הרשב"א (שו"ת ח"א סי' קע"ה), אשר נשאל לגבי בישול בשבת לחולה מסוכן והשיב, כי מאחר שהבישול במקרה זה מותר, הקדירה אינה נאסרת. ה"מגן אברהם" הסיק מדבריו (או"ח סי' ש"ח ס"ק א'), כי כאשר הבישול נעשה באיסור, אף הסיר נאסר, וכן פסק ה"משנה ברורה" (שם ס"ק ד').

פוסקים אחרים חולקים וסוברים, כי יש לחלק בין איסורי אכילה הנטמעים בסיר, לבין בישול בשבת, בו המאכל עצמו אינו נאסר אלא נאסר על האדם לאוכלו, ולפיכך, מאכל זה אינו נחשב "מעשה אסור" (י"ד יהודה" יו"ד סי' צ"ט, י"ח).

ומכאן לגבי החלב, מאחר שבמחלבות מפסטרים את החלב, הרי שלפי שיטת ה"מגן אברהם", לכאורה, אין לפסטר חלב שנחלב בימות החול בכלי הפיסטור בהם מפסטרים חלב שנחלב בשבת.

הגד"ש זולדן שליט"א (קונטרס "נתיב החלב" עמ' 84) כותב, כי יש לצדד להתיר, מפני שיש להבדיל בין האיסור שהוטל על עושה העבירה לבין האיסור שהוטל על היהודי שעבורו בושל המאכל. היינו: על עובר העבירה הטילו חכמים קנס חמור, ועבורו המאכל הרי הוא "מאכלות אסורות" וככאלו הם פולטים טעם אסור ואוסרים גם את הקדרות בהם הם מתבשלים. ברם, כלפי אחרים, עבורם בושל המאכל, אין הוא "מאכלות אסורות" אלא חכמים קנסו לבל יאכלום כדי שלא להביאו לידי מכשול נוסף. כלפיהם, אין כאן סירים שבלעו "מאכל אסור".

לא זו בלבד, גם איסור מסייע ולפני עור, הנזכר על ידי ה"כתב סופר", אינו שייך במקרה זה, מפני שאיננו דנים על שתיית החלב שנחלב בשבת, אלא על שיירים זעירים ממנו שנבלעו בסיר ונפלטו אל החלב שנחלב ביום חול, ובקניית חלב שנחלב ביום חול, איננו מסייעים לחליבה בשבת.

במהר"ל מובא, כי צורת התורה כצורת ישראל. כאשר ישראל מפוזרים בגלות אף התורה מפוזרת ואין מוצאים, כאמור כאן, הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד. יש מבארים, כי זו הסיבה לכך שכאשר מתפללים ומבקשים "ותן לבלנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד" וכן "והאר עינינו בתורתך", מבקשים גם כן "והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ", כי אכן בקשות זהות המה...

דף קלט"א אי בטלי יהירי (בטלים הגאותנים) **זהירות גם מיוהרה** אמר האדמו"ר הזקן מנדבורנה זצ"ל: **תמה** תמהתי, רבים זהירים במיחזי כיוהרא, ואילו ביוהרא עצמה אינם נוהרים כלל וכלל...

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד

שיעור דף היומי סוכטשוב

בשורה טובה לתושבי ערד

הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה לייסד שיעור חדש בדף היומי

בביהכ"נ "בן ציון"

רח' אתרוג 20

בין השעות 21:30 - 20:30 בערב

ע"י מגיד שיעור

הרב יגאל ינאי שליט"א

חציבור מוזמן

★ ★ ★

הופיע! תקליטור מאורות הש"ס
על מסכת שבת דף קכז-קנז'
לצפייה במחשב + MP3

עברית | אידיש | אנגלית | צרפתית

בישראל: 1-700-500-151
+972-3-6182313

ירושלים: רח' שרי ישראל 14
02-5003882

In U.S.A.: 1888 5MEOROT
(1888 563 6768)

In France:
01.42.41.14.01

חדש!

לעילוי נשמת

האברך הצעיר

הר"ר **בנימין מנחם עזרא** זצ"ל

בן יבדלחטי"א ר' לוי ועליזה עזרא הי"ו

נלב"ע י"ח חשוון תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם גולדפישר** ז"ל

ב"ר יהודה זינדל מרדכי הלוי ז"ל

נלב"ע י"ט אלול תשמ"ז

וזהוגו מרת **אידל (עדינה) גולדפישר** ע"ה

בת נתן מרדכי ויסלר ז"ל נלב"ע י"ד מרחשוון תשס"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו